

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

2014 dccc 4

RHAN 1 **E+W**

CYFLWYNIAD

Trosolwg

1 **Trosolwg ar y Ddeddf hon** **E+W**

- (1) Mae 11 Rhan i'r Ddeddf hon.
- (2) Mae'r Rhan hon yn darparu trosolwg ar y Ddeddf gyfan ac yn diffinio rhai termau allweddol.
- (3) Mae Rhan 2 (dyletswyddau cyffredinol)—
 - (a) yn ei gwneud yn ofynnol i bersonau sy'n arfer swyddogaethau o dan y Ddeddf hon geisio hyrwyddo llesiant pobl y mae arnynt angen gofal a chymorth a gofalwyr y mae arnynt angen cymorth (adran 5);
 - (b) yn pennu dyletswyddau hollgyffredinol ar bersonau sy'n arfer swyddogaethau o dan y Ddeddf hon mewn perthynas â phersonau y mae angen gofal a chymorth arnynt neu y gall fod angen gofal a chymorth arnynt, gofalwyr y mae angen cymorth arnynt neu y gall fod angen cymorth arnynt, neu bersonau y mae swyddogaethau yn arferadwy mewn cysylltiad â hwy o dan Ran 6, er mwyn rhoi effaith i egwyddorion allweddol penodol (adran 6);
 - (c) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ddyroddi datganiad yn pennu'r canlyniadau llesiant sydd i'w sicrhau ar gyfer pobl y mae angen gofal a chymorth arnynt a gofalwyr y mae angen cymorth arnynt a dyroddi cod i helpu i sicrhau'r canlyniadau hynny (adrannau 8 i 13);
 - (d) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol asesu'r anghenion am ofal a chymorth, cymorth i ofalwyr a gwasanaethau ataliol yn eu hardaloedd hwy (adran 14);

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, RHAN

I yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 02 Mehefin 2024.

Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

- (e) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddarparu neu drefnu i ddarparu gwasanaethau ataliol (adran 15);
 - (f) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol hyrwyddo mentrau cymdeithasol, mentrau cydweithredol, gwasanaethau sy'n cael eu harwain gan ddefnyddwyr a'r trydydd sector wrth ddarparu gofal a chymorth a chymorth i ofalwyr yn eu hardaloedd (adran 16);
 - (g) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddarparu gwasanaeth sy'n rhoi gwybodaeth a chynghor sy'n ymwneud â gofal a chymorth a chymorth i ofalwyr ac yn cynorthwyo i gael hyd i'r gwasanaeth hwnnw (adran 17);
 - (h) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol greu a chynnal cofrestrau o bobl â nam ar eu golwg, pobl â nam ar eu clyw a phobl anabl eraill (adran 18).
- (4) Mae Rhan 3 (asesu anghenion unigolion) yn darparu ar gyfer—
- (a) yr amgylchiadau hynny lle y mae'n rhaid i awdurdod lleol asesu anghenion person am ofal a chymorth neu anghenion gofalwr am gymorth;
 - (b) sut y mae asesiadau i'w cynnal.
- (5) Mae Rhan 4 (diwallu anghenion) yn darparu ar gyfer—
- (a) yr amgylchiadau lle y caiff, neu lle y mae'n rhaid i, awdurdodau lleol ddiwallu anghenion am ofal a chymorth neu gymorth i ofalwyr;
 - (b) sut y mae anghenion i'w diwallu.
- (6) Mae Rhan 5 (codi ffioedd ac asesiadau ariannol) yn darparu ar gyfer—
- (a) yr amgylchiadau y caiff awdurdodau lleol godi ffi odanynt am ddarparu neu am drefnu gofal a chymorth neu gymorth i ofalwyr;
 - (b) yr amgylchiadau y caiff awdurdodau lleol godi ffi odanynt am wasanaethau ataliol ac am ddarparu cynhorthwy;
 - (c) sut y mae ffioedd o'r fath i'w pennu, i'w talu ac i'w gorfodi.
- (7) Mae Rhan 6 (plant sy'n derbyn gofal a phlant sy'n cael eu lletya)—
- (a) yn darparu ar gyfer dehongli'r cyfeiriadau at blentyn neu berson ifanc sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol (adran 74);
 - (b) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol—
 - (i) sicrhau digon o lety yn eu hardaloedd i'r plant y maent yn gofalu amdanynt (adran 75), a
 - (ii) lletya plant heb rieni neu sydd ar goll neu wedi eu gadael neu sydd o dan amddiffyniad yr heddlu neu wedi eu cadw'n gaeth neu ar remánd (adrannau 76 a 77);
 - (c) yn darparu ar gyfer swyddogaethau awdurdodau lleol mewn perthynas â'r plant y maent yn gofalu amdanynt (adrannau 75 i 103, 124 a 125);
 - (d) yn darparu ar gyfer yr amgylchiadau lle y caiff, neu lle y mae'n rhaid i, awdurdodau lleol ddarparu cymorth i bobl ifanc—
 - (i) sy'n gadael, neu sydd wedi gadael, gofal awdurdod lleol;
 - (ii) a oedd gynt yn cael eu lletya mewn sefydliadau penodol;
 - (iii) a oedd gynt yn cael eu maethu;
 - (iv) y mae neu yr oedd gorchmynion gwarcheidiaeth arbennig mewn grym mewn cysylltiad â hwy;
 (adrannau 104 i 118);

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, RHAN 1 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 02 Mehefin 2024. Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

- (e) yn darparu ar gyfer terfynau ar y defnydd o lety diogel i blant sy'n derbyn gofal gan awdurdodau lleol neu awdurdodau lleol yn Lloegr neu blant o ddisgrifiad a bennir mewn rheoliadau (adran 119);
 - (f) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol asesu plant sy'n cael eu lletya gan awdurdodau iechyd neu awdurdodau addysg neu mewn cartrefi gofal neu ysbytai annibynnol a darparu ymweliadau a gwasanaethau i'r plant hynny (adrannau 120 i 123);
 - (g) yn cyflwyno Atodlen 1 sy'n gwneud darpariaeth ynghylch cyfraniadau tuag at gynnal plant sy'n derbyn gofal gan awdurdodau lleol.
- (8) Mae Rhan 7 (diogelu)—
- (a) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ymchwilio pan fyddant yn amau bod oedolyn sydd ag anghenion gofal a chymorth yn wynebu risg o gamdriniaeth neu esgeulustod (adran 126);
 - (b) yn darparu ar gyfer gorchmynion amddiffyn a chynorthwyo oedolion er mwyn awdurdodi mynediad i fangre (drwy rym os oes angen) er mwyn galluogi swyddog awdurdodedig awdurdod lleol i asesu a yw oedolyn yn wynebu risg o gamdriniaeth neu esgeulustod ac, os ydyw, beth i'w wneud am y sefyllfa honno (adran 127);
 - (c) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol a'u partneriaid perthnasol roi gwybod i'r awdurdod priodol pan fônt yn amau bod pobl efallai yn wynebu risg o gamdriniaeth neu esgeulustod (adrannau 128 a 130);
 - (d) yn datgymhwyso adran 47 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948 (sy'n galluogi awdurdodau lleol i wneud cais am orchymyn llys i symud pobl y mae angen gofal a sylw arnynt o'u cartrefi i ysbytai neu fannau eraill) (adran 129);
 - (e) yn sefydlu Bwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol i roi cymorth a chyngor er mwyn sicrhau effeithiolrwydd Byrddau Diogelu (adrannau 132 a 133);
 - (f) yn darparu ar gyfer Byrddau Diogelu i oedolion a phlant ac ar gyfer cyfuno byrddau o'r fath (adrannau 134 i 141).
- (9) Mae Rhan 8 (swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol)—
- (a) yn cyflwyno Atodlen 2, sy'n pennu swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol (adran 143);
 - (b) yn ei gwneud yn ofynnol bod awdurdodau lleol yn penodi cyfarwyddwyr gwasanaethau cymdeithasol ac yn gwneud darpariaeth gysylltiedig (adran 144);
- [^{F1}(ba) yn ei gwneud yn ofynnol bod awdurdodau lleol yn llunio—
- (i) adroddiadau blynyddol ynghylch arfer swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol, a
 - (ii) adroddiadau ar sefydlogrwydd marchnadoedd lleol ar gyfer darparu gofal a chymorth,
- (adrannau 144A a 144B);]
- (c) yn darparu bod codau ynghylch arfer swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol i'w gwneud gan Weinidogion Cymru (adrannau 145 i 149);
- [^{F2}(ca) yn darparu pwerau i Weinidogion Cymru i gynnal adolygiadau sy'n ymwneud ag arfer swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol (adrannau 149A a 149B);]
- (d) yn darparu ar gyfer ymyrraeth gan Weinidogion Cymru yn y modd y mae awdurdod lleol yn arfer ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol pan fo'n methu â'u harfer yn gywir (adrannau 150 i [^{F3}160]);

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, RHAN

I yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 02 Mehefin 2024.

Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

(da) yn caniatáu ar gyfer arolygu mangreoedd mewn cysylltiad ag adolygiadau a gynhelir gan Weinidogion Cymru o swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol neu arfer pwerau ymyrryd Gweinidogion Cymru mewn perthynas â'r swyddogaethau hynny, ac i Weinidogion Cymru ofyn am wybodaeth mewn cysylltiad ag adolygiadau o'r fath ac yn gwneud darpariaeth gysylltiedig (adrannau 161 i 161C).]

(10) Mae Rhan 9 (cydweithrediad a phartneriaeth)—

- (a) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau i hyrwyddo cydweithrediad gyda'u partneriaid perthnasol ac eraill mewn perthynas ag oedolion sydd ag anghenion am ofal a chymorth, gofalwyr a phlant (adrannau 162 a 163);
- (b) yn gosod dyletswydd ar y partneriaid perthnasol i gydweithredu â'r awdurdodau lleol, a darparu gwybodaeth iddynt, at ddiben eu swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol (adran 164);
- (c) yn gwneud darpariaeth ynghylch hyrwyddo'r broses o integreiddio gofal a chymorth â gwasanaethau iechyd (adran 165);
- (d) yn darparu ar gyfer trefniadau partneriaeth rhwng awdurdodau lleol a Byrddau Iechyd Lleol er mwyn cyflawni eu swyddogaethau (adrannau 166 i 169);
- (e) yn grymuso Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo awdurdodau lleol i ymrwymo i drefniadau ar y cyd er mwyn darparu gwasanaeth mabwysiadu (adran 170).

(11) Mae gan Ran 10 (cwynion, sylwadau a gwasanaethau eirioli) dair pennod.

(12) Mae Pennod 1 yn darparu ar gyfer cwynion a sylwadau am wasanaethau cymdeithasol sy'n cael eu darparu neu eu trefnu gan awdurdodau lleol.

(13) Mae Pennod 2 yn darparu ar gyfer cwynion i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ynghylch gofal cymdeithasol a gofal lliniarol preifat.

(14) Mae Pennod 3 yn darparu i wasanaethau eirioli gael eu rhoi ar gael i bobl y mae arnynt anghenion am ofal a chymorth at ddibenion sy'n ymwneud â'u gofal a chymorth.

(15) Mae Rhan 11 (amrywiol a chyffredinol)—

- (a) yn grymuso Gweinidogion Cymru, awdurdodau lleol a Byrddau Iechyd Lleol i wneud ymchwil, ac yn grymuso Gweinidogion Cymru i'w gwneud yn ofynnol i wybodaeth gael ei rhoi, ynghylch materion sy'n gysylltiedig â swyddogaethau o dan y Ddeddf a materion cysylltiedig eraill (adran 184);
- (b) yn gwneud darpariaeth ynghylch sut y mae'r Ddeddf hon yn gymwys i bersonau mewn carchar, llety cadw ieuencid neu lety mechnïaeth etc (adrannau 185 i 188);
- (c) yn gwneud darpariaeth ynghylch y camau i'w cymryd gan awdurdod lleol pan fo ^[F4]darparwr gwasanaeth (o fewn ystyr Rhan 1 o Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016)] yn methu â diwallu anghenion yn ardal yr awdurdod oherwydd methiant busnes (adrannau 189 i 191);
- (d) yn datgymhwyso adran 49 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948 (sy'n caniatáu i awdurdod lleol dalu treuliau a dynnir gan unrhyw un neu rai o'i swyddogion a benodir yn ddirprwy gan y Llys Gwarchod) (adran 192);
- (e) yn gwneud darpariaeth ynghylch adennill costau rhwng awdurdodau lleol o dan rai amgylchiadau (adran 193);
- (f) yn darparu ar gyfer ateb cwestiynau ynghylch preswylfa arferol person at ddibenion y Ddeddf hon (adran 194);

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, RHAN 1 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 02 Mehefin 2024. Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

- (g) yn cynnwys y diffiniadau sy'n gymwys at ddibenion y Ddeddf hon yn gyffredinol a mynegai o ymadroddion a ddiffiniwyd (adran 197);
- (h) yn cynnwys darpariaethau eraill sy'n gymwys yn gyffredinol at ddibenion y Ddeddf hon.

(16) Mae darpariaethau hefyd ynghylch gwasanaethau cymdeithasol yn y Ddeddfau a'r Mesurau a restrir yn Atodlen 2.

Diwygiadau Testunol

- F1** A. 1(9)(ba) wedi ei fewnosod (23.2.2021) gan Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 (anaw 2), a. 188(1), **Atod. 3 para. 30(a)(i)**; O.S. 2021/181, rhl. 2(c)
- F2** A. 1(9)(ca) wedi ei fewnosod (23.2.2021) gan Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 (anaw 2), a. 188(1), **Atod. 3 para. 30(a)(ii)**; O.S. 2021/181, rhl. 2(c)
- F3** A. 1(9)(da) wedi ei amnewid (23.2.2021) gan Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 (anaw 2), a. 188(1), **Atod. 3 para. 30(a)(iii)**; O.S. 2021/181, rhl. 2(c)
- F4** Geiriau yn a. 1(15)(c) wedi eu hamnewid (23.2.2021) gan Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 (anaw 2), a. 188(1), **Atod. 3 para. 30(b)**; O.S. 2021/181, rhl. 2(c)

Gwybodaeth Cychwyn

- II** A. 1 mewn grym ar 2.5.2014, gweler **a. 199(1)**

Termau allweddol

2 Ystyr “llesiant” **E+W**

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys at ddiben y Ddeddf hon.
- (2) Ystyr “llesiant”, o ran person, yw llesiant mewn perthynas ag unrhyw un neu rai o'r canlynol—
 - (a) iechyd corfforol, iechyd meddwl a llesiant emosiynol;
 - (b) amddiffyn rhag camdriniaeth ac esgeulustod;
 - (c) addysg, hyfforddiant a gweithgareddau hamdden;
 - (d) perthnasoedd domestig, teuluol a phersonol;
 - (e) cyfraniad a wneir at y gymdeithas;
 - (f) sicrhau hawliau a hawlogaethau;
 - (g) llesiant cymdeithasol ac economaidd;
 - (h) addasrwydd llety preswyl.
- (3) O ran plentyn, mae “llesiant” hefyd yn cynnwys—
 - (a) datblygiad corfforol, deallusol, emosiynol, cymdeithasol ac ymddygiadol;
 - (b) “lles” fel y diffinnir y term Saesneg cyfatebol “welfare” at ddibenion Deddf Plant 1989.
- (4) O ran oedolyn, mae “llesiant” hefyd yn cynnwys—
 - (a) rheolaeth ar fywyd pob dydd;
 - (b) cymryd rhan mewn gwaith.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, RHAN

I yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 02 Mehefin 2024.

Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

Gwybodaeth Cychwyn

I2 A. 2 mewn grym ar 2.5.2014, gweler **a. 199(1)**

3 Ystyr “oedolyn”, “plentyn”, “gofalwr” ac “anabl” **E+W**

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys at ddiben y Ddeddf hon.
- (2) Ystyr “oedolyn” yw person sy'n 18 oed neu drosodd.
- (3) Ystyr “plentyn” [^{F5}(ac eithrio yn adran 83(2C))] yw person dan 18 oed.
- (4) Ystyr “gofalwr” yw person sy'n darparu neu'n bwriadu darparu gofal i oedolyn neu blentyn anabl; ond gweler is-adrannau (7) ac (8) ac adran 187(1).
- (5) Mae person yn “anabl” os oes ganddo anabledd (“*disability*”) at ddibenion Deddf Cydraddoldeb 2010, yn ddarostyngedig i ddarpariaeth a wneir o dan is-adran (6).
- (6) Caiff rheoliadau ddarparu bod person sy'n dod o fewn categori penodedig i'w drin neu i beidio â chael ei drin fel un sy'n anabl at ddibenion y Ddeddf hon.
- (7) Nid yw person yn ofalwr at ddibenion y Ddeddf hon os yw'n darparu neu'n bwriadu darparu gofal—
 - (a) o dan contract neu yn rhinwedd contract, neu
 - (b) fel gwaith gwirfoddol.
- (8) Ond caiff awdurdod lleol drin person fel gofalwr at ddibenion unrhyw un neu rai o'i swyddogaethau o dan y Ddeddf hon os yw'r awdurdod o'r farn bod natur y berthynas rhwng y person sy'n darparu neu'n bwriadu darparu gofal a'r person y mae'r gofal hwnnw yn cael ei ddarparu, neu i'w ddarparu, iddo yn golygu y byddai'n briodol i'r cyntaf gael ei drin fel gofalwr at ddibenion y swyddogaeth honno neu'r swyddogaethau hynny.

Diwygiadau Testunol

F5 Geiriau yn **a. 3(3)** wedi eu mewnosod (1.9.2021) gan **Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018** (anaw 2), **a. 100(3)**, **Atod. 1 para. 24(2)**; O.S. 2021/373, ergl. 8(j)(xl) (fel y'u diwygiwyd gan O.S. 2021/735, ergl. 2(5)(b))

Gwybodaeth Cychwyn

I3 A. 3 mewn grym ar 2.5.2014, gweler **a. 199(1)**

4 Ystyr “gofal a chymorth” **E+W**

Mae unrhyw gyfeiriad at ofal a chymorth yn y Ddeddf hon i'w ddehongli fel cyfeiriad at—

- (a) gofal;
- (b) cymorth;
- (c) gofal a chymorth.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, RHAN
1 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 02 Mehefin 2024.
Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y
cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

Gwybodaeth Cychwyn

I4 A. 4 mewn grym ar 2.5.2014, gweler **a. 199(1)**

Newidiadau i ddeddfwriaeth:

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, RHAN 1 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 02 Mehefin 2024. Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau.

[View outstanding changes](#)

Changes and effects yet to be applied to the whole Act associated Parts and Chapters:

Whole provisions yet to be inserted into this Act (including any effects on those provisions):

- s. 162(4)(ga) inserted by [2022 asc 1 Sch. 4 para. 30\(2\)\(b\)](#)
- s. 163(4A) inserted by [2014 c. 23 s. 75\(10\)](#) (Effect inserting (4) not applied at s. 163 as it appears to relate to s. 194 in view of the title of the section as cited i.e. "ordinary residence". In s. 194 another (4), identically worded, is inserted on the same date by S.I. 2016/413, regs. 2(1), 316(a))